

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

ha- Boneh

Lemberg, Shanah 1 (1904) ; damit Erscheinen eingestellt

דימגתפו םילשמ.

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12870](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12870)

בית ענוגות

משלים ופתגמים.

- (א) הכל תלוי „במזל“ אפילו ספר תורה שבהיכל. לכן על הסרון „מזל“ כל אחד יתאונן ולא על הסרון שכל.
- (ב) מה רעה ומה גרועה מדת כפוי טובה. אבל עוד יותר מזו איש הנוטר איבה.
- (ג) החכם לומד מכל אדם ומכל דבר יאלף דעת. והסכל חכם בעיניו מכל אדם ובכל דבר יתן מגרעת.
- (ד) חכם! בעיניו איש כסיל. וחכם בעיניו! איש כסיל.

ראובן: הידעת שמעון כי נקל היום בעת הפלאות לעשות ככסא שלמה.

שמעון: כמשתומם. איך אפשר לעשות כמוה? ראובן: כי יש ויש בימים ההם חיות. בהמות. מהלכי שתיים מצופים זהב.

אנטי-שמיי: ראה יהודי גבוה כי אוניך סרוחות כחמיר. היהודי: אמת אזני אינם במדה כי איש הנני ולא חמור. אבל זאת לא תכחד גם אתה כי אוניך קטנות לא כפי מדתך לאשר המה בראש החמור.

אר"ז.

תפוחי זהב — במשכיות כסף.

- (א) אם לפעולות אחרים הפצת הבין. הקור נא עלילותך אתה. (כספי בים דף סי עיב משום דעולא דאמר התקוששו וקישו קשוט עצמך ואחייב קשוט אחרים.)
- (ב) מהר לקחת טובה מזומנת טרם שתאבד ותשיב דאגה (כספי פסחים ד' ק"ב זבון ותתחרט.)
- (ג) המחפש במומי בני אדם אינו מחפש אלא כפי מומיו (קידושין ד"ע כל הפוסל במומו פוסל.)
- (ד) א. אין דבר שנלוה אל דבר טוב. בעונה אל החכמה.
 ב. אדר היקר לחכמה. עונה צדק.
 ג. אבן הפץ רובץ בפוך. לוית חכמה את העונה. (מקורם כספי דרך ארץ וז"ל אדר חכמה עונה.)

ה) א. לא הנחילו האבות לבנים דבר שהוא חשוב מן החכמה. כי האדם קונה הון בחכמה ומאבדו באולת.

ב. הון ועושר תעשה בתחבולות חכמה. וחכמה לא תקנה בהון עתק. מקורם בקהלת רבה פ"א הרינו שואל את החכמה והכל בכלל וע' במס' בי"ב דכ"ה ובשלהי מס' הוריות בעין יעקב בפ"י הרמ"ה שם.

ו) מודה על שגגתו. יוכיח כי הוסיף תבונה. (מקורו במס' מגילה ד"ז ע"ב ולמה סמכו הונן הדעת להשיבנו תשובה אחר בינה כמ"ש ולבבו יבין וש"ב).

ז) ממאן בחכמה בהיות לאל ידו. הוא יאבה ביום אולת ידו. (באבות דר"ג פכ"ד וכן מתלא אמר אם בנערותך לא הפצתם איך תשיגם בעת זקנותך).

ח) א. יש משגה אחד יאלפך דעת. יותר משבעדמועצות חכמה.

ב. רב אדם לא ימצאו דרך ישר. עד אם שגו דיו באורחות עקלקלות. (מקורם בש"ס גיטין מ"ג ע"א והמכשלה הזאת תחת ירך אין אדם עומד על ד"ת עד שנכשל בה. ובמס' שבת ק"ט הגי' דברים שאין בני אדם עומדים עליהם. א"כ נכשלים בהם)

ט) חכמה כי תעזוב יום. יומים תעזובך. וביום עמדך מלכת בה נסיגות אחר. (מקורו במדרש שמואל רבה פ"א בשם מגילת חסידים אם תעזיבנה יום יומים תעזובך ובמס' אבות פ"א מאן דלא מוסיף יסף).

י) כהוסיף איש ימים על ימי חייו. כן ירבה חכמה או יוסיף אולת. (מקורו בשלהי מס' קנים פ"ג ט"ה זקני ת"ח כ"ז שמוקינים דעתם נתוספת זקני ע"ה כ"ז שמוקינים דעתם מתטפשת עליהם).

יא) טוב דעתך הטב. מדעתך הרבה מקורו במס' ע"ז דף י"ט ע"א הון מהבל יטעט וקובין על יד ירבה כו' ע"ש).

יב) כאשר תראה שאין הזכרון טוב שקוד על הגירסא.

(כס' מעשה טובי) מביא מאמר רז"ל חזור חזור ואל תצטרך לבלור (שהוא סגולה לזכרון) אמנם כבר בדקו והפשוטו חכמים גדולים במדרשי רז"ל ולא מצאו. אמנם מצאו מאמרים אחרים בנמי' במעלות החזרה במס' סנהדרין דף צ"ט כל הלומד ואינו חוזר רומה לזרוע ואינו קוצר. ובמס' חגיגה ד"ט ע"ב אינו רומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחר).

יג) זוהר מתחכם כוזהר מתעשר עד ארגיעה; (במדרש רבה קהלת ובירושלמי שבת פ' המוציא יין ר' אבוהו נחת לטבריא חמתי' תלמידיו דר' יוחנן אפוי נהירין [פ"י פניו צהובין] אמרו קמי' דר"ז ר' אבוהו אוצר מצא א"ל לט"ה א"ל אפוי נהירין א"ל אוריותא חדתא שמע וצהבו פניו דכי חכמת אדם תאיר פניו. ומיז"ב במס' נדרים ט"ז ע"ב ע"ש).

יד) א. נאווה לחכם עצור במילין. אף כי לחסר לב.

ב. כשתדבר המעט. כי כפי שימעטו דברי האדם ימעטו מעותיו. (כיו"ב במשלי ברוב דברים לא יחדל פשע).

תפוחי זהב במשכיות כסף

ג. השתיקה לבעל הדעת תוספת ולא מגרעת (מקורם במס' פסחים צ"ט ע"א יפה שתיקה לחכמים ק"ו לטפשים).

טו) מתי מעט הוליד עושר אנשי מופת. והמסכנות ילדתם אין מספר. (במס' נדרים דפ"א הוזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה. ובס' תנא דבי אלי' ח"ב פ"ה מלמד שחור הקבי"ה על כל מדות טובות שבעולם ולא מצא מדה טובה לישראל אלא עניות שמתוך עניותהן של ישראל הם יראים את ד' שאם אין להם לחם לאכול ובגד ללבוש ושמן לסוך הם מבקשים רחמים מן הממציא כל כו' ואין אדם לומד תורה אלא מתוך עניות כו' ושם בח"א פי"ח: ועוד אמר הוד לפני הקב"ה רבש"ע עני במה יקרא שמו לפניך בשלמא העשיר יקרא שמו לפניך ע"ש עשרו ע"ש כסף וזהב כו' אבל העני במה יקרא שמו לפניך אלא יקרא שמו על שם בנו חכם כו').

טז) על המאת פתיים תכסה פתיותם, ושגגת חכמים תחשב זרון. טעות הנכבד גדולה לפי מעלתו (בקהלת רבה פ"א כו ברוב חכמה רוב כעס כו' ת"ח אי"צ התראה כו' לפום גמלא שוחנא תני בשם ר"מ לפי שהיתה חכמתו של נחש יותר כך היתה טבתו לפי חכמתו כו' ע"ש).

יז) לא ברוב ימים תחשב זקנה, ולפי מספר שנים שיובה, כי אך תבונות ודעת הן זקנת גבר ולבב חכמה תפארת שיבה (קידושין ל"ג ע"ב אין זקן אלא זה שקנה חכמה וע' נדרים דף מ"א).

יח) באחרית דבר רבים יחכמו, ומבין מראשית אחרית. נבון. (אנזה חכם הרואה את הנולד מס' תמיד).

יט) עשיר לבוש בגדי המזרות פגע בחכם לבוש בלויית. ויאמר לחכם אתה הוא שחברת החכמה וקבעת הנימוסות והרבה לתמוה עליו א"ל החכם אין מעלת האמת הבגדים החמדות, אלא הדעות הזכות — ויאמר החכם לא נברא מעלת העושר לצורך אנשי חכמה כי לא נבראו העמרות והמעילים. רק לכסות בהם ערות הכסילים. כי בהיות הצואר לבן לא יצטרך אל הענק. (במס' שבת דף קמ"ה מפני מה ת"ח שבכבל מצוינין לפי שאינן בני תורה).

כ) החכם! לא יגנה אותו הרש. (במד"ד קהלת פ"ט י"ב. חכמת המסכן מזויה אר"י וכי חכמתו של רעיק כווי' הוא שהי' מסכן אלא זה שמסכן דבריו שאינו מקיים מה שאומר נאה הורש ואין נאה מקיים).

(עוד יבא איה"ש).

העורך.

